

Излезе от печат книга на проф. д-р Минчо Георгиев „Историята на академичното медицинско образование в България“, посветена на 100-годишнината на Медицинския университет – София. В книгата читателите ще могат да проследят процесите по създаването, развитието и укрепването на Медицинския университет през годините, както и ролята на водещите фигури в развитието на медицинското образование и наука. Предлагаме кратък откъс от авторския очерк на проф. Минчо Георгиев, в който се предлага оригинална интерпретация на историческото значение на Медицинска академия от 1972 г. под ръководството на акад. Атанас Малеев.

СМ

И сред съвременниците на Медицинската академия, и сред тези след тях е разпространено мнението, че това дело е резултат от идеите, волята, енергията и таланта на един човек – акад. Атанас Малеев. Но ако хвърлим един дори бегъл поглед върху развитието на Медицинския факултет между 1950 и 1972 г. ще видим, че през този период се формират редица обективни предпоставки за случилото се след това. Макар да е рано за тежки заключения, историческите факти навеждат на редица изводи:

1. Медицинската академия от 1972 г. е реплика на тази от 1950 г. – и двете са продукт на ръководната роля на БКП в държавата, а университетите с тяхната макар и относителна, автономия оспорват тази роля. В този смисъл и двете „академии“ целят централно партийно-държавно пряко и цялостно ръководство и пълен контрол върху медицинската наука и образование, схващани вече като неделима част от здравеопазването.

2. Медицинската академия от 1972 г. е късен опит да се реабилитира отслабващия партийно-държавен контрол върху университета като такъв – със самостоятелен бюджет, интензивни връзки с чужбина и относително независима вътрешна организация в условията на политическо разведряване в Европа и плахи стъпки към демократизация на страната през 70-те години на XX век.

3. МА от 1972 г. идва като спасение, като лекарство за натрупаните имуществени, политически, нравствени и пр. травми от 50-те и 60-те години. И доктринерите, и техните опоненти сред елита вече са недоволни: едните поради недостатъчен, другите поради прекомерен контрол. И не на последно място, сред предпоставките се нареждат и натрупаните противоречия и нерешени проблеми през годините. Темата за прекомерно високия брой студенти, за недостига на преподаватели и тяхната свръхнатовареност и за недостигащите учебни болнични и други бази е шлагер от следвоенните години, темата за създаването на комплексни научни колективи датира още от първите стъпки на планирането в изследователската работа през 1948/49 г., тази за „загубеното единство“ на медицинските науки и медицинското образование, за откъсването на СДК от университетското образование и за връщането му във ВМИ, за профилирането на клиниките и ускоряване на иновациите не само в научните институти при МНЗСГ датира от 1959 г. когато е създаден Съвет за координация на научните изследвания към БАН, за ангажирането с обучение на студенти на ИСУЛ и научните институти при министерството, за откриване на втори медицински факултет в София и на такъв във Варна и за превръщането на големите болници в страната в бази за обучение на студенти датира от 1959 г., назначаването на хонорувани асистенти е много стара практика, ангажирането с преподаване на ординатори и научни сътрудници и избирането на асистенти и доценти в извънинститутските болнични бази датира от 1959 г., обединението на факултетски клиники с научно-изследователски институти датира от 1959 г., обединението на втора и трета и закриването на четвърта хирургия се предлага още през 1968 г., Правилникът за работа на клиничните болници и клиниките към факултетските катедри, но разположени на чужда болнична база се приема още през 1964 г., идеите за създаване на „помощни комплексни колективи за научна работа в една и съща област“ е от 1963 г., на „катедри комплекси“ (бъдещите институти в МА) като място за интеграция, координация и контрол на медицинската наука и образование, на нови факултети и

1978 г. Министърът на народното здраве акад. Радой Попиванов връчва орден „Георги Димитров“ на директора на Института по акушерство и гинекология към МА проф. Георги Стоименов

„филиали“ не непременно в София датират от 1970 г., убедеността, че за ИСУЛ е непосилно да се справи с обучението на многобройните специализанти се тематизира през 1960 г. и пр.

4. Както при други, така и при тази критична ситуация, историческият момент намира точния човек, решен да я овладее. Ат. Малеев е член на семейния кръг на „първия партиен и държавен ръководител“ Т. Живков и е неузвим за политическата конюнктура, той е санитарен генерал с опит в организацията на военно-медицинската служба, професор е по вътрешни болести с авторитет в научните среди и е човек с лично обаяние, който приема предизвикателството да е ректор (председател) на новосъздадената академия като свое лично дело.

Така погледнато, създаването на МА не е едноактна пиеса с един единствен актьор, който е и сценарист и режисьор. Нейното създаване е по-скоро отдушник на следвоенните трудности по пътя към „безплатната, всенародна и общодостъпна медицинска помощ“ през 50-те години и към непосилното утвърждаване на здравето като лично и обществено благо през 70-те години. И не е странно, че Медицинската академия от 1972 г. се посреща с обществена подкрепа: от населението като лек за несгодите и от професионалистите – като възможен излаз от изнурителната учебна, научна и лечебна работа и от свръхзаетостта на безкрайни събрания, съвещания, комисии, съвети, партийни, профсъюзни, отечественофронтовски, квартални и пр. обществено-политически инициативи и ангажменти, пречещи на професионалната дейност и на личностовото развитие.

От това резюме на основните аргументи и предпоставки за създаване на Медицинската академия се вижда, че случващото се през 1972 г. не е основано на нови идеи. Към този момент всичко е вече изговорено и вече изписано през предходните двадесет години и не от един или няколко „новатори“, а на катедри, факултетски и академични съвети и в обществено-политическите организации. Като узрял и готов да падне плод, МА виси във въздуха пред погледа на жадуващите го.

И не е странно, че крайният резултат от този широко-машабен експеримент е парадоксален. За разлика от първата Медицинска академия от 1950 г., не МНЗ подчинява академичната медицина, а обратното: новата МА се превръща в „щаб“ на националното здравеопазване, министърът и заместниците му са професори от МА и без благословията на нейния председател не се взимат важни решения в министерството. Под нейното пряко или косвено управление е не само учебната, лечебната и научната дейност, но и производствени предприятия и външнотърговска централа. Силно хипертрофираната „организационно-методична помощ“ за периферната здравна мрежа с консултации, лекции, демонстрационни и спешни операции от академични специалисти, превръщането на периферни болнични отделения в клиники с хабилитирани лекари, умножаването на медицинските факултети до шест превръща националното обществено здравеопазване в университетска (академична) структура, в част от Медицинската академия като държава в държавата.

